

Instruks til skolene:

Omvisning Grimstad bibliotek

Infotekst til videregående skoler

La elevene utforske Hamsun og Ibsens tekster på en ny og kreativ måte! På biblioteket i Grimstad har vi 33 skulpturer laget av Nina Sundbye. Alle skulpturene illustrerer en karakter fra det litterære universet til Hamsun og Ibsen. Biblioteket har utviklet et elevaktivt opplegg der elevene jobber i grupper. Gjennom en tydelig trinn for trinn-instruks ender de til slutt opp med å holde en omvisning for hverandre.

I løpet av opplegget vil elevene:

- Bli kjent med utvalgte skulpturer laget av Nina Sundbye
- Bli bedre kjent med sentrale verk i forfatterskapene til Ibsen og Hamsun
- Trene på innlevelse, kreativ tekning, utforskning av både skjønnlitterære tekster og skulpturer
- Øve på formidling av fagstoff og opplesing av skjønnlitterær tekst foran et publikum

Opplegget passer alle trinn på videregående skole samt 10.trinn på ungdomsskolen

Kompetansemål etter 10.trinn

- lese skjønnlitteratur og sakprosa på bokmål og nynorsk og i oversettelse fra samiske og andre språk, og reflektere over tekstenes formål, innhold, sjangertrekk og virkemidler
- sammenligne og tolke romaner, noveller, lyrikk og andre tekster ut fra historisk kontekst og egen samtid

Kompetansemål etter vg1

- lese, analysere og tolke nyere skjønnlitteratur på bokmål og nynorsk og i oversettelse fra samiske og andre språk
- greie ut om og drøfte norskfaglige eller tverrfaglige temaer muntlig
- kombinere virkemidler og uttrykksformer kreativt i egen tekstskaping

Kompetansemål etter vg2

- bruke fagkunnskap og retoriske ferdigheter i norskfaglige diskusjoner og presentasjoner

Kompetansemål etter vg3

- analysere og tolke romaner, noveller, drama, lyrikk og sakprosa på bokmål og nynorsk fra 1850 til i dag og reflektere over tekstene i lys av den kulturhistoriske konteksten og egen samtid
- bruke fagkunnskap og presist fagspråk i utforskende samtaler, diskusjoner og muntlige presentasjoner om norskfaglige emner

Instruks til bibliotekar:

DEL 1: INTRODUKSJON, INNDELING I GRUPPER OG INSTRUKSER (ca 20 min)

FORSLAG TIL INTRODUKSJON/VELKOMMEN TIL OMVISNING HER PÅ BIBLIOTEKET I GRIMSTAD

Hei og velkommen til omvisning her på Grimstad bibliotek. Eller rettere sagt: velkommen til at DERE skal få lage en omvisning på biblioteket. Vi har invitert dere hit for å utforske noen flotte skulpturer vi har her og forfatterskapene til to forfattere som begge har tilknytning til byen vår: nemlig Henrik Ibsen og Knut Hamsun.

Men før dere får mer informasjon om hva dere skal gjøre i dag, vil jeg fortelle litt om skulpturene dere skal jobbe med.

Høsten 2018 mottok Grimstad kommune 17 skulpturer i gave fra billedhugger Nina Sundbye. Er det noe som har hørt om henne? Kanskje ikke. Det er faktisk ikke så mange billedhuggere som har navn folk flest kjenner igjen, men verkene deres, de er det mange som drar kjensel på. Hvis jeg forteller dere at skulpturene Terje Vigen og Victoria som står **x og Bietorget** begge er laget av Nina Sundbye, så er det kanskje flere som vet hvem jeg snakker om.

I alle fall: Grimstad bibliotek har nå hele 33 skulpturer rundt i bygningen som laget av Sundbye som alle viser en karakter fra en roman eller et skuespill Knut Hamsun eller Henrik Ibsen har skrevet. Vi har også en skulptur på utsiden av bygningen vår. 6/7 av disse skal dere se nærmere på i dag.

Nina Sundbye er en av de fremste billedhoggerne i Norge. Hun er født i 1944 og hun lager fremdeles skulpturer og kunst. Mye! Hun er svært produktiv og står bak en rekke kjente skulpturer og byster over hele landet. Da hun var på deres alder, trivdes hun ikke på skolen. Faren ønsket at hun skulle få seg en ordentlig utdannelse, selv ville hun bare tegne. Dette fikk hun da hun begynte på Kunst- og håndverksskolen og Kunstakademiet. På Kunstakademiet var hun uenig i måten lærerne lærte elevene opp i det å lage skulpturer. Hvis jeg sier at lærerne ofte var opptatt av såkalt «anatomisk skolering» og at kunsten skulle være så realistisk som mulig, kan dere da tenke dere til hva Nina Sundbye mente om dette?

(Her ser jeg for meg at flere elever ser at hennes Sultskulptur ikke er helt realistisk eller naturtro, men at hun har «klattet» litt). Ja, ikke sant, dere ser at denne skulpturen av jeg-personen i Sult – og dere vil se det på resten av skulpturene også – er figurative, det vil si at de forstiller noe du kan gjenkjenne i den virkelige verden, men de prøver ikke å være så fotografisk, anatomisk korrekte som mulig. Nina Sundbye har selv sagt at hun gjerne hopper over en albue eller strekker en arm laaaangt ut hvis hun føler for det. Ofte underbygger disse bevisste bruddene med en naturtro gjengivelse av en kropp, karaktertrekk eller følelser hun den personen eller karakteren hun lager en skulptur av.

Og hvordan lager hun disse skulpturene? Mange tenker sikkert, her har hun bare klattet og dratt litt sånn her og der og vips så har hun en ferdig skulptur. Nei, det å lage en skulptur er en omfattende prosess som inkluderer både sveising og støping. Som regel starter hun med å skisse opp en tegning. Så settes det jern, som det heter, som er selve skjelettet skulpturen skal henges på. Deretter klatter hun på leire og former selve figuren før den støpes i gips. Og til slutt støpes den i bronse.

I dag skal dere få ta og kjenne på disse skulpturene og utforske disse skjønnlitterære karakterene. Hvem var egentlig Hedda Gabler? Hva tenkte egentlig den navnløse jeg-karakteren i Hamuns *Sult* der han vandret rundt i gatene i Kristiania? I grupper på 4-5 skal dere nå arbeide trinn for trinn med noen oppgaver. Hva dere skal gjøre, får dere vite etter at dere har blitt delt inn i grupper.

SETTE SAMMEN I GRUPPER

Læreren oppfordres til å sette sammen grupper på forhånd.

INSTRUKS TIL GRUPPENE

Hvem i gruppa hadde bursdag sist? Den personen er gruppesjefen og skal passe på at gruppa gjennomfører opplegget. Gruppesjefen passer også litt ekstra på tiden slik at dere rekker å bli ferdig med oppgavene. Ok?

Det store målet for dagen i dag er at denne klassen skal lage en omvisning her på biblioteket. Dere skal presenterer de 6 skulpturene for hverandre. Publikum er altså klassekameratene dine, vi har ikke invitert et busslass med pensjonister fra Tvedestrand, så dere kan slappe helt av 😊

Dere får utdelt 2 oppdrag. Gruppesjefen sørger for at dere løser dem. Gruppesjefen følger også med på klokka slik at dere ikke overskrider tidsestimatet aaaalt for mye.

Hvis dere følger instruksene i oppdragene, vil dere få det dere trenger for å kunne lage mini-presentasjonen dere skal holde under omvisningen. Oppdragene består av flere oppgaver. Noen oppgaver skal dere gjøre hele gruppa, andre oppgaver deles mellom gruppemedlemmene. Ikke stress, alt står beskrevet i oppdragstekstene.

Er vi klare?

DEL 2: ARBEID I GRUPPER/OPPDRAK (ca 40 min)

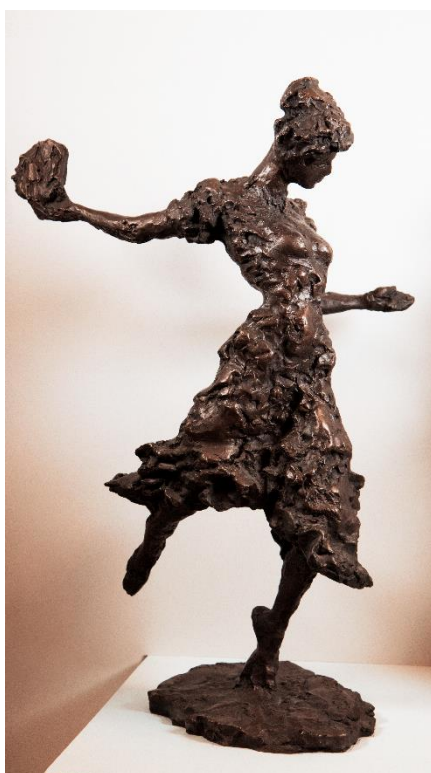
Bibliotekaren følger gruppene til den skulpturen de har fått ansvar for. Gruppesjefen har fått utdelt oppdragene under gjennomgangen av opplegget og tar ansvar for gjennomføringen. Lærer og bibliotekar følger opp gruppene og hjelper dem om de står fast.

Instruksark til elevene sendes i egne dokument. Etter ca 40 minutter, sørger bibliotekar for at gruppene er klare for omvisningen.

DEL 3: OMVISNING (ca 45 min)

Klassen gjennomfører en felles runde i biblioteket der de ulike gruppene presenterer den skulpturen og teksten de har jobbet med. Denne runden ledes av bibliotekar.

Instruks til OPPDRAG 1: BLI KJENT MED SKULPTUREN (CA 10 MIN)

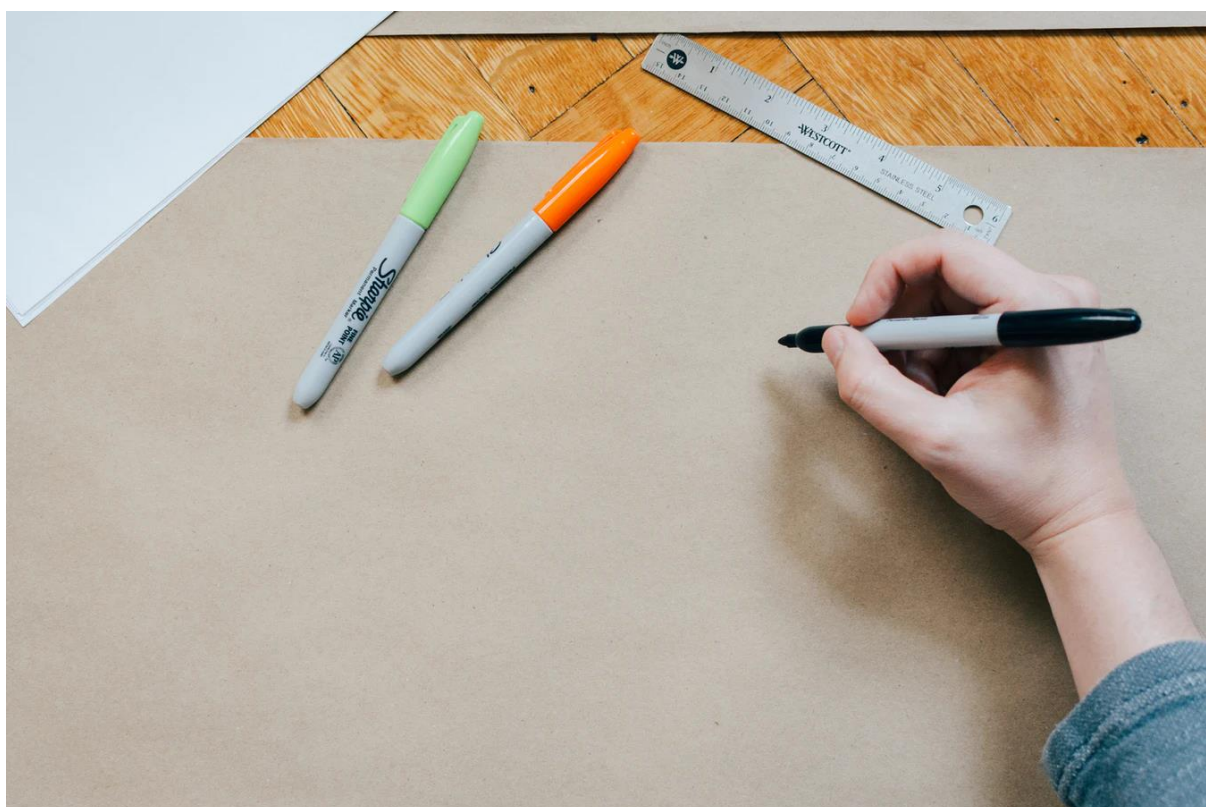
NB bilde av aktuelle skulptur

OPPDRAK 1: BLI KJENT MED SKULPTUREN (CA 10 MIN)

Den personen som sist spiste på restaurant, har ansvar for å skrive ned noen stikkord til det dere snakker om her.

1. Hva heter skulpturen?
2. Hvis dere skulle beskrevet skulpturen for en person som ikke kan se den, hvordan ville dere skildret den?
3. Hva tror dere skulpturen er laget av? Og hvordan tror dere det er å arbeide med et slikt materiale?
4. Hvilket inntrykk får dere av karakteren Nina Sundbye har laget en skulptur av? Hvilke karaktertrekk tror dere han eller hun har? Hva slags liv har han eller hun levd, tror dere? Tror dere det er mye fra dette livet som er likt de livene dere lever i dag?

Instruks til OPPDRAG 2: BLI KJENT MED KARAKTEREN OG FORBERED EN PRESENTASJON (CA 40 MIN)

OPPDRAK 2: BLI KJENT MED KARAKTEREN OG FORBERED EN PRESENTASJON (CA 40 MIN)

Det ligger to konkrete oppdrag i denne konvolutt, en faktatekst som er trykket på blå bakgrunn og en skjønnlitterær tekst som er trykket med grønn bakgrunn. Gruppensjefen sørger for at gruppa fordeler seg på de to oppdragene i en «faktagruppe» og en «lesegruppe». Gruppene jobber med sine oppdrag i ca 25 min. Gruppensjefen passer tiden.

Når «faktagruppa» og «lesegruppa» er ferdig med oppgavene sine svarer dere på disse spørsmålene:

- a. Hvilket inntrykk har dere av karakteren og teksten dere har jobbet med nå?
- b. Tror dere skulpturen Nina Sundbye har laget skal illustrere karakteren før eller etter tekstutdraget dere har lest?
- c. Er karakteren en typisk karakter for forfatteren, tenker dere? Begrunn svaret.
- d. Liker dere denne karakteren? Har dere sympati med han eller henne? Hvis dere kunne snakket med karakteren, gitt han eller henne råd eller tips til hvordan han eller hun kunne løst den situasjonen han eller hun er i, hva ville dere sagt?

Dere skal nå forberede presentasjonen dere skal holde på miniomvisningen med klassen. Dere får ca. 5 min til disposisjon og omvisningen deres skal inneholde følgende punkter:

1. En kort introduksjon der dere beskriver skulpturen og redegjør for hvilken karakter dette er, hvilket stykket eller roman den er hentet fra og hvem som har skrevet den. Her kan dere bruke faktastikkordene dere laget mens dere jobbet med oppdrag 2 og tanker dere delte da dere ble kjent med skulpturen i oppdrag 1.
2. En høytlesing av det skjønnlitterære utdraget «lesegruppa» har forberedt seg på.
3. En kort oppsummering der dere reflekterer over hvilken karakter dere nå har blitt kjent med.

En god presentasjon kjennetegnes av at:

- dere snakker høyt og tydelig
- dere formidler fagstoffet på en engasjert måte
- dere møter blikket til publikum
- dere bruker plakater til å understreke det dere snakker om
- Den skjønnlitterære teksten leses opp med innlevelse

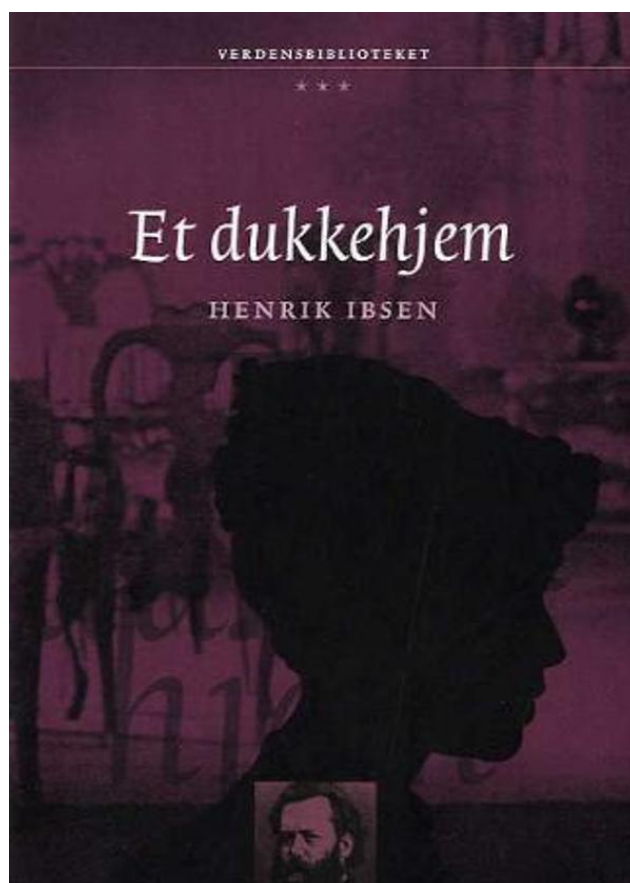
Opplegget er utarbeidet for følgende skulpturer:

- Nora
- Per Gynt
- Fru Alving
- Markens grøde
- Sult
- Victoria
- Hedda Gabler
- Terje Vigen

Nedenfor følger et eksempel:

FAKTAGRUPPA

HENRIK IBSEN *ET DUKKEHJEM*

Instruks til faktagruppa, Henrik Ibsen *Et dukkehjem*

Les teksten under høyt sammen:

Den danske litteraturkritikeren Georg Brandes holdt i 1871 et foredrag på Universitetet i København der han etterlyste en litteratur som var *viktig* og *relevant* for både leserne og samfunnet. For at den skulle bli det, måtte den sette *problemer under debatt*. Henrik Ibsen var en av mange forfattere som lot seg inspirere av dette, og i 1879 gav han ut skuespillet *Et dukkehjem*.

Et dukkehjem handler om Nora og ektemannen Torvald Helmer. De har tre barn, Torvald er bankdirektør og de lever et tilsynelatende lykkelig liv. En dag får de besøk av en gammel barndomsvenninne av Nora, Fru Linde. Nora skaffer henne jobb i banken der Torvald er sjef, men da må han også si opp en ansatt, sakfører Krogstad. Krogstad oppsøker Nora og truer henne: Hvis hun ikke sørger for at han får jobben sin tilbake, vil han avsløre en hemmelighet de har. Da Nora og Torvald var nygifte ble han veldig syk. For at han skulle bli frisk, tok Nora opp et lån hos sakfører Krogstad. Kvinner på den tiden kunne ikke ta opp lån og derfor forfalsket Nora sin døende fars underskrift på lånepapirene. Dette oppdaget Krogstad og truer nå med å avsløre for Thorvald at hustruen hans har gjort seg skyldig i forfalskning. Nora prøver desperat å skjule hemmeligheten, men Torvald får til slutt vite om det. Han blir rasende og viser ingen tegn til å ville støtte Nora i denne saken. Hun føler seg sviktet. Lånet hun tok opp og som hun har betalt avdrag på i skjul ved å spare og spinke på pengene hun har fått av Torvald til å kjøpe mat og klær, reddet livet hans. Nora mener det er noe feil med samfunnet som ikke lar kvinner ta slike selvstendige avgjørelser, men lar dem bli «dukkebarn» som er underlagt mennene. Hun forlater derfor mann og barn for å «oppdra seg selv», som hun sier.

Et dukkehjem er typisk for skuespillene Henrik Ibsen skrev under den kritisk realistiske epoken mot slutten av 1800-tallet. Teksten har en tydelig samfunnskritikk: Kvinner må få flere rettigheter i samfunnet. Kvinners handlingsrom er for trangt, de må ikke behandles utelukkende som «døtre», «hustruer» og «mødre», men også som selvstendige individ med frihet og rettigheter som menn.

Som navnet på perioden tilsier, var det et mål for forfattere som skrev i den realistiske tradisjonen at tekstene skulle være så realistiske, virkelighetsnære, som mulig. Det betyr at leserne eller publikummet (husk at *Et dukkehjem* var et skuespill som også ble satt opp på teaterscener over hele verden) skulle kunne gjenkjenne miljøet og karakterene de leste om eller så. Ibsens teater ble ofte kalt «titteskapsteater». Han ville at miljøet på scenen skulle være så likt et typisk hjem på 1800-tallet at publikum følte de tittet inn i sin egen stue. På den måten ble sjokkeffekten av at Nora forlot mannen sin større – kunne dette skjedd hjemme hos meg?

Når dere har lest teksten, finner dere det store arket/plakaten dere har fått utdelt. Den skal brukes i omvisningen etterpå. Her skal dere:

- skrive ned viktige kulepunkt fra faktateksten over
- illustrere handlingen på en måte som gjør at dere kan formidle handlingen i stykket på lettfattelig måte til publikum. For eksempel en tegning eller stikkord.

LESEGRUPPA

HENRIK IBSEN *ET DUKKEHJEM*

Instruks til lesegruppa, Henrik Ibsen *Et dukkehjem*

Skulpturene Nina Sundbye har laget av Nora viser utviklingen i karakteren. Først ser vi hvordan Nora danser litt prøvende, de neste viser villskapen i dansen når Nora skjønner at hun ikke klarer å stoppe hemmeligheten fra å bli kjent. Hun innser at hun må frigjøre fra rollen som «lerkefugl» og ta ansvar for handlingene hun har gjort.

Utdraget dere skal lese er fra scenen der Nora danser med en tamburin i hånda. Scenen er sentral fordi den viser en utvikling i karakteren. Selv om Helmer trygler henne om å danse langsommere og mindre voldsomt, blir dansen hennes villere og villere. Dansen blir dermed et symbol på hvordan hun frigjør seg fra ektemannens instruksjoner og grep og sprenger grensene for hva som er forventet av henne som kvinne.

Dere skal nå øve inn en høytlesing av dette utdraget fra *Et dukkehjem*. Det er fire roller Nora, Fri Linde, Helmer og Rank. Det betyr at dere nok må spille/lese mer enn en rolle hver.

Når dere skal forberede en høytlesing, er det lurt å gjøre følgende:

- Fordel teksten mellom dere
- Les gjennom utdragene sammen en gang. Strek under ord dere ikke forstår
- Hjelp hverandre med å finne forklaring på ord dere ikke forstår. Sjekk www.ordbok.uib.no, spør læreren din eller bibliotekaren
- Diskuter: hvilke følelser synes dere kommer til uttrykk i utdragene? Er det en lystig stemning, hissig, trist eller glad? Hvordan skal dere la stemningen skinne gjennom i høytlesingen av teksten?
- Utfordring: Har dere lyst til å prøve å dramatisere høytlesingen? Hva kan dere gjøre med kropp, plassering i rommet, stemmen for at høytlesingen blir mer som et skuespill?

Dette kjennetegner ofte en god høytlesing:

- Innlevelse
- Veksling mellom å lese rask og sakte, høyt og lavt.
- Et blikk som søker ut mot publikum, løsriving fra manus
- Bruk av kroppen på en måte som understreker innholdet i teksten

NORA. (griber tambuinen du af æsken og ligeledes et langt broget schavl, hvormed hun ildfærdigt drapper sig; derpå står hun med et spring fremme på gulvet og råber):

Spil nu for mig! Nu vil jeg danse!

(Helmer spiller og Nora danser; Rank står ved pianoet bag Helmer og ser til.)

HELMER (spillende). Langsommere, - langsommere.

NORA. Kan ikke annerledes.

HELMER. Ikke så voldsomt, Nora!

NORA. Just så må det være.

HELMER (holder op). Nej, nej, dette går aldeles ikke.

NORA (ler og svinger tamburinen). Var det ikke det, jeg sagde dig?

RANK. Lad mig spille for hende.

HELMER (rejser sig). Ja gør det, så kan jeg bedre vejlede hende.

(Rank setter sig ved pianoet og spiller: Nora danser med stigende vildhed. Helmer har stillet sig ved ovnen og henvender under dansen jævnlige rettede bemærkninger til hende; hun synes ikke at høre det; hendes hår løsner og falder ut over skuldrene; hun ændrer det ikke, men vedbliver at danse. Fru Linde kommer ind.)

FRU LINDE (står som målbunden ved døren). Ah-!

NORA (under dansen). Her ser du løjer, Kristine.

HELMER. Men kæreste bedste Nora, du danser jo, som om det gik på livet løs.

NORA. Det gør det jo også.

HELMER. Rank, hold op; dette er jo den rene galskab. Hod op, siger jeg.

(Rank holder op at spille og Nora standser pludselig)

HELMER (hen til hende). Dette havde jeg dog aldri kunnet tro. Du har jo glemt alt, hvad jeg har lært dig.

NORA (kaster tamburinen fra sig). Der ser du selv.

HELMER. Nå her må rigtignok vejledning til.

NORA. Ja, der ser du, hvor nødvendig det er. Du må vejlede mig lige til det sidste. Lover du mig det, Thorvald?

HELMER. Det kan du trygt stole på.

NORA. Du skal ikke, hverken i dag eller i morgen, have tanke for noget andet end mig; du skal ikke åbne noget brev, - ikke åbne brevkassen -

HELMER. Aha, det er endnu angsten for dette menneske –

NORA. Å ja, ja, det også.

HELMER. Nora, jeg ser det på dig, der ligger alt brev fra ham.

NORA. Jeg ved ikke; jeg tror det; men du skal ikke lese sligt noget nu; der må ikke komme noget stygt imellem os før alting er forbi.

RANK (sagte til Helmer). Du bør ikke sige hende imod.

HELMER (slår armene om hende). Barnet skal få sin vilje. Men i morgen nat, når du har danset -

NORA. Da er du fri